

Spremljanje maloprodajnih cen – HICP

Indeks maloprodajnih cen je ekonomski kazalec, za merjenj gibanja cen blaga in storitev, ki se uporabljajo v gospodinjstvu. Na območju evra se uporablja harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (HICP). Nacionalni statistični uradi vsak mesec s “harmoniziranimi” metodami merijo cene življenjskih potrebščin za izbrano blago in storitve – tako imenovano “košarico”. Vsak mesec se zbere več kot milijon cen za košarico, v kateri je več kakor 100 artiklov, pri čemer je vsak ponderiran glede na delež, ki ga zavzema v mesečnih izdatkih za gospodinjstvo; primeri so podani v tabeli. Eurostat, Statistični urad Evropskih skupnosti, podatke uporabi za oblikovanje HICP za celotno območje evra.

Indekse cen življenjskih potrebščin je mogoče uporabiti različno – na primer za usklajitev ravni pokojnin, prejeme iz naslova socialne zaščite in stanovanjske najemnine (tako imenovana indeksacija). HICP ima pomembno vlogo pri vodenju monetarne politike, saj je glavno merilo, s katerim Evropska centralna banka presoja stabilnost cen v območju evra.

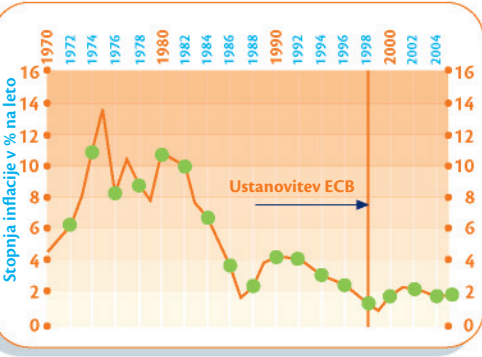
Glavne skupine HICP	Vključujejo	Uteži
Hrana in brezalkoholne pijače	Kruh in žito, zelenjava itd.	15.4
Alkohol in tobak	Vino, pivo itd.	4.1
Oblačila in obutev	Oblačilni dodatki, popravila čevljev itd.	7.4
Nastanitev	Stanovanjske najemnine, elekrika itd.	15.0
Stanovanjska oprema	Preproge, pohištvo, gospodinjski aparati itd.	7.7
Zdravje	Zdravila, zobozdravstvene storitve itd.	4.1
Prevoz	Avtomobilski deli, vozovnice za vlak itd.	15.3
Komunikacije	Telefonski računi itd.	2.8
Rekreacija in kultura	Popravila glasbil, vrtnne rastline itd.	9.5
Izobrazba	Knjige itd.	1.0
Hoteli in restavracije	Restavracije in kavarne itd.	9.5
Razno	Frizerji, stanovanjsko zavarovanje, socialna zaščita itd.	8.2

100.0

Evropska centralna banka in evro

ECB določa monetarno politiko na območju evra in si z neodvisnim delovanjem prizadeva ohranjati stabilnost cen. ECB in nacionalne banke z uporabo mesečnega HICP za spremljanje rasti cen nadzorujejo temeljne obrestne mere na območju evra, ki vplivajo na stroške najemanja posojil in imajo tako močan, a zapoznel učinek na cene in inflacijo.

ECB si prizadeva, da bi letna stopnja rasti cen, merjena s HICP, ostala pod ravno 2 %. To je optimalna stopnja, ki gospodarstvu na območju evra omogoča, da polno žanje sadove stabilnosti. Uspeh gospodarske in monetarne unije in ECB pri nadzoru rasti cen se odraža na stabilni stopnji inflacije po začetku delovanja ECB v januarju 1999 – okrog 2 %, kar je precej manj kakor v prejšnjih desetletjih (glej grafikon). Evro državljanom prinaša tudi druge, bolj neposredne prednosti. Enotna valuta omogoča primerjavo cen na celotnem območju evra, kar povečuje konkurenco in ohranja cene na nižji ravni. Poenostavila in pocenila so se tudi potovanja, saj ni več stroškov z menjavanjem valut.

Vir: izdelano na podlagi podatkov Eurostat/ECB.

Dodatne informacije:

Generalni direktorat Evropske komisije za gospodarske in finančne zadeve
http://europa.eu.int/comm/economy_finance/index_en.htm

Eurostat – Statistični urad Evropskih skupnosti
<http://europa.eu.int/comm/eurostat/>

Evropska centralna banka
<http://www.ecb.int/>

Evropska komisija
http://europa.eu.int/comm/index_en.htm

Evro
<http://europa.eu.int/euro>

So se cene zaradi evra povišale?

Predstave in dejansko stanje

So se cene zaradi evra povišale? Predstave in dejansko stanje

Evropska komisija redno spremlja določene izdatke gospodinjstev – spremlja tako imenovano “košarico”. Eurostat, Statistični urad Evropskih skupnosti, oblikuje HICP, povprečni indeks maloprodajnih cen za območje evra (glej odstavke Spremljanje maloprodajnih cen/HICP na zadnji strani). Spremembe HICP odražajo spremembe v rasti maloprodajnih cen. Leta 2002, ko je v obtok prišel evro, je bila rast maloprodajnih cen glede na podatke HICP za košarico 2,3-odstotna. Ta dvig pa je bil večinoma posledica višjih cen za uvoženo nafto, višjih davkov na tobak ter vpliva slabega vremena in ogroženega zdravja živali na ceno nekaterih živil. Prehod na evro je k skupni 2,3-odstotni rasti cen prispeval le 0,1 do 0,3 %.

Komisija poleg dejanskih cen spremlja tudi naše dojemanje njihove rasti. Vsak mesec je med 200.000 potrošniki v Evropski uniji izvedena raziskava, s katero Komisija poskuša zvedeti, ali menijo, da so se cene vsakdanjega blaga zvišale ali znižale. Primerjava te “harmonizirane potrošniške raziskave” z dejansko rastjo cen v grafikonu kaže, da je bilo mnenje potrošnikov o rasti cen dolga leta precej usklajeno z dejanskim položajem. Ko pa smo začeli plačevati z evri, se je pojavil razkorak med dejanskim in domnevnim gibanjem cen – pri čemer potrošniki vedno precenjujejo dejansko inflacijo.

Drugi ukrepi vključujejo: označevanje cen po prodajalnah v nacionalni valuti in evrih pred prevzemom in po njem, tako da jih bodo potrošniki lahko primerjali; dogovori z industrijo o potrošnikom prijazni praksi oblikovanja cen in široko zastavljeno ozaveščanje javnosti. Ukrepi so bili učinkoviti, vendar je bil dober predvsem odziv velikih distributerjev in verig veleblagovnic. Teže je bilo prodreti do lokalnih prodajaln in ponudnikov storitev.

Je življenje z evrom dražje?

1 So se cene torej dvignile, odkar plačujemo v evrih?

Da, nekatere so se. Vendar se cene skoraj vsako leto povišajo zaradi inflacije, ne pa zaradi prehoda na drugo valuto. Leta 2002, ko je v obtok prišel evro, je bila letna rast cen 2,3-odstotna, kar je toliko kot leto poprej. To pomeni, da je bilo treba v veleblagovnici za košarico izdelkov splošne porabe leta 2001 odšteti 100 evrov, leta 2002 pa 102,3 evra.

2 Ali so cene višje zaradi prehoda na evro?

Da – vendar le nekoliko. Pravzaprav se ocenjuje, da je dvig maloprodajnih cen zaradi začetka plačevanja v evrih v povprečju prispeval le 0,1 do 0,3 % k običajni letni 2,3-odstotni inflaciji. Če se je torej košarica, vredna 100 evrov, podražila za 2,3 evra, je prehod na evro k temu prispeval le trideset centov. Preostanek je treba pripisati drugim dejavnikom.

3 To so vendar povprečne vrednosti! Kaj pa dejanski zneski, ki jih vsi plačujemo?

Nekaj posameznih cen se je precej dvignilo – večinoma pa so ostale na enaki ravni in druge so celo padle. Spremembe cen zaradi evra v obtoku se razlikujejo po področjih, cene živil in davki se na primer niso povišali zaradi evra. Dražji pa je obisk avtomehnika, frizerja in nekatere druge storitve. Predvsem lastniki manjših, lokalnih prodajaln in lokalni ponudniki storitev so izkoristili prihod evra in dvignili cene – kljub pozivom, naj tega ne storijo. Treba je poudariti, da je plačevanje v evrih za večino državljanov v območju evra **le malo prispevalo k inflaciji in dvigu življenjskih stroškov.**

4 Zakaj imajo torej vsi občutek, da so cene višje zaradi evra?

Veliko Evropejcev nas je prepričanih, da je evro povzročil občutne podražitve. O tem jasno pričajo javnomnenjske raziskave med potrošniki. V resnici pa **je naš vtis precej presegel dejansko rast cen** – tudi v državah, kjer se je inflacija zmanjšala. To pa zato, ker so se s prihodom evra v obtok neobičajno podražili nekateri vsem dostopni in pogosti izdelki ali storitve, kakor so skodelica kave v kavarni, kruh, popravilo avtomobila, vstopnica za športno tekmovanje ali obisk frizerja. **Ti vsakodnevni nakupi bolj**

5 Kako so se skušale preprečiti neupravičene podražitve in kaj je mogoče storiti v prihodnje?

Evropska komisija in državni organi so med pripravi na zamenjavo denarja sprejeli ukrepe za zagotovitev natančnega pretvarjanja cen, **pri čemer si v sodelovanju s centralnimi bankami**, organizacijami potrošnikov in maloprodajno dejavnostjo prizadevali preprečiti njihovo neupravičeno rast. Trgovci na drobno so na primer prejeli veliko kovancev po en in dva centa, da bi jih odvrnili od zaokrožanja zneskov. Ti ukrepi so bili zelo učinkoviti, tako da so bile neupravičene podražitve omejene na lokalne prodajalne in storitve, ki niso vključene v državne ali panožne sporazume in jih ne ogroža konkurenca. Ko bodo evro sprejele tudi druge države članice, se bo posebna pozornost posvetila tem problematičnim sektorjem, tako da bi se izognili neupravičenim dvigom cen.

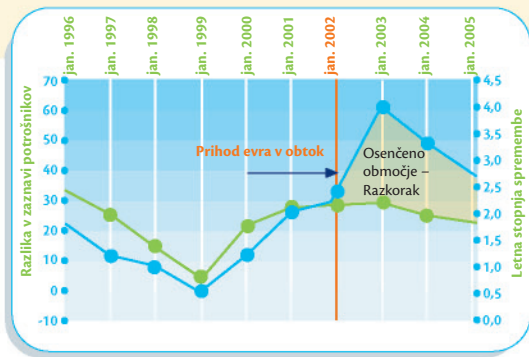
Nizka inflacija, pogoj za stabilnost cen, je pomembna, ker spodbuja dolgoročne investicije, te pa so podlaga za gospodarsko rast. Krepi tudi socialno kohezijo, saj preprečuje povečevanje premoženjskih razlik med prebivalstvom. Zato je eden ključnih ciljev gospodarske in monetarne unije v Pogodbi EU ohranjanje stabilnosti cen. Evropska centralna banka si je tako za območje evra zadala cilj doseči stopnjo inflacije okrog 2 %, kar zagotavlja stabilnost cen (glej odstavke **Evropska centralna banka in evro** na zadnji strani).

Med spremljanjem košarice HICP

pred prihodom evra v obtok in po njem se je pokazalo, da so se neobičajno podražile le nekatere postavke. Cene so se na primer občutno dvignile v nekaterih restavracijah, kavarnah in frizerskih salonih, več stanejo tudi avtomobilska in hišna popravila ter šport in rekreacija. Podražile so se predvsem storitve na lokalni ravni, kjer je konkurenca šibka. Vzrok za to lahko iščemo pri evru, saj se zdi, da so nekateri majhni trgovci na drobno izkoristili prihod evra v obtok za dvig cen. Po drugi strani pa je precej drugih cen ostalo stabilnih ali pa so še naprej padale, na primer pri veliko končnih izdelkih, kakor so računalniki, fotografska in glasbena oprema, vendar to lahko pripišemo tudi pocenitvi tehnologije.

Neobičajno so se dvignile cene za vrsto drobnih artiklov

ki jih pogosto kupujemo. Vsakodnevni majhni nakupi bolj vplivajo na naše dojemanje rasti cen kakor redkejši izdatki, recimo nakup novega računalnika, zavarovanje ali stroški najemnine. Vendar pa je njihov vpliv na življenjske stroške manjši – zavzemajo le majhen del košarice HICP. Naš vtis o vsesplošnih podražitvah s preходом na evro tako bolj temelji na cenah artiklov, ki jih kupujemo pogosto, kakor na vsebini celotne košarice. Torej mnenje o dvigu cen zaradi prehoda na evro sicer ni bilo brez podlage, vendar pojav dejansko ni bil vsesplošen in ni veliko vplival na življenjske stroške.

Vir: službe Komisije.